

בס"ד, יום ראשון יא' שבט תשע"א

שם: _____

זמן: _____

מבחן שבועי מסכת מנחות ז – יג (96)

א. (1) לדעת בן בתירא דשרי להחזיר הקומץ הפסול, כיצד יש לו לנהוג בענין החזרת הקומץ, ומדוע? והאם יש נפקא מינה באיזה כלי קמץ מעיקרא, ומדוע? (2) האם כלי שרת מקדשין אף שלא מדעת (פרט)? (3) אבימי ורב חסדא, מי למד אצל מי, ומנלן ומדוע? (4) מה הם החידושים שחידש אבימי לרב נחמן בענינא דמנחות? ומה הקשו על חידושו, וכיצד יישבו?

ב. (1) מה שאלו את רב ששת בענינא דמנחות, ומהיכן וכיצד פשט? והאם הוא מוסכם אליבא דכולי עלמא ומדוע? והאם יש לפשוט דבר נוסף מראיתו של רב ששת? (2) מה הם החידושים שחידש רבא בדין הקומץ, ומהיכן וכיצד יליף לשיטתו? והאם יש מאן דפליג על חידושו של רבא? (3) המזה מדם הפרה האדומה, כיצד ינהג בשוריים שעל ידו ושעל אצבעו, ומדוע?

ג. (1) מה הוא השיעור של מנחת חביתין, והאם יכול להביאה לחצאין או לקדשה לחצאין, ומדוע? ומה הקשתה הגמ' דנילף לה מדם, וכיצד תירצו? (2) האם בשאר מנחות נמו הדין כמנחת חביתין, והאם יש אופן דרינו שונה, ומדוע? (3) מה דעת ר' יוחנן ור' אלעזר גבי ילפינן בקדשים מילתא ממילתא, ומנלן? ומה הקשו לשיטתם, וכיצד יישבו? (4) מה היא דעתו של רב בענין ילפותא ממילתא, ומה הכריחו מכח כך בשיטתו?

ד. 1) כמה מדות יבש היו במקדש, ומדוע? ואמאי קידשום להיות כלי שרת (פרט)? 2) מה דעתו של שמואל בעינין קידוש כלי הלח שהיו במקדש? ומהיכן יליף לשיטתו? ומה הוכיחו מדבריו, וכיצד הוכיחו? 3) עד היכן הוא המקום הכשר לקמיצת המנחה, ומניין? והאם סותר הוא להמבואר בקראי במקום קמיצת המנחה, ומדוע?

ה. 1) קדשי קדשים הנאכלים שיצאו להיכל, האם נפסלין ביוצא, ומדוע? והאם שרי אף לאכול שם, ומניין? והאם אפשר ללמוד את דין האכילה מדין יוצא, ומדוע? 2) מה הוא הכלל כדי להצריך פנים לעבודת קדשים? והאם יש יוצאים מן הכלל, ומדוע? ומאימתי נפסלים הקדשים ביוצא? 3) לוג שמן של מצורע או עשרון של מנחה שחסרו לאחר הנתינה לכלי, מה דינם, ומדוע?

ו. 1) מה הוא התנאי כדי להתיר לזרוק את דם הזבחים, ומנלן? והאם תנאים אלו נאמרו אף לענין הקטרת קומץ המנחה, ומדוע? והאם יש נפקא מינה בין מנחת יחיד למנחת ציבור, מנלן ומדוע? 2) שיריים שחסרו לאחר הקמיצה, האם ניתרים הם בהקטרת הקומץ, ומנלן? והאם יש ללמוד את דינו מדין "נטמא הבשר", ומדוע? 3) באיזה יד קומצים את המנחה, ומנלן?

ז. 1) באר היטב את קושיית ר' ירמיה לר' זירא בענינא דמצורע! ומדוע דווקא מהתם פריך ליה? ומה השיב לו ר' זירא? 2) באר את קושיית הגמ' "על דם האשם על מקום דם האשם למה לי?" וכיצד יישבו? 3) כיצד ביאר רבא את היתור דימין דעשיר ועני דדם ושמן, ומה הכריחו לבאר הכי? וכיצד ביאר את היתורי דשמאלית דכתיב במצורע? 4) באיזה יד נעשית קבלת הדם, והולכת האיברים למזבח, ומדוע?

ח. 1) באיזה יד נעשית זריקת הדם, ומהיכן ילפינן לה? ובאיזה יד נעשית מליקת העוף, ומהיכן ילפינן לה? (2) מה דעתו של ר' שמעון בענין שמאל גבי קמיצה, ומהיכן יליף לה? (3) אי נימא דבעינן קידוש כלי בקומץ, באיזה יד מקדשים את הקומץ, ומנלן?

ט. 1) מה הם האופנים שהוזכרו במתניתין לפסול משום "חסר"? ואמאי תני להו רק לגבי קומץ? ואמאי תני לכולהו? והאם יש אופן דאפשר לפוסלם מטעם אחר? (2) באיזה אצבעות נעשית הקמיצה, ומדוע? ומה הוא האופן שבו קומצים? ובאיזה אופנים הוא ספק אי הוי קמיצה? והאם קמיצה היא עבודה קשה, ומדוע? (3) מה הסתפקו רב פפא ומר בר רב אשי בענין אופן קידושו של הקומץ? ומה הוא שורש ספקם? (4) מה הוא השיעור של שמן הנצרך למנחה? ומה דינה בשחטר משיעור זה, ומנלן? ומה דינה היכא דהוסיף על שיעור זה? והאם יש נפקא מינה מהיכן הוסיף עליה, ומדוע?

י. 1) מה הוא השיעור דבעינן ללבונה, ומנין? וכיצד הדין היכא דחסר קודם ההקטרה משיעור זה, ומנין? והאם יש להוכיח מדין חסר אף לענין מקצת גבי כיוסוי הדם? (2) האם דינים אלו נאמרו אף במתנדב לבונה, ומדוע? (3) כיצד הדין היכא דריבה לבונתה? ואי נימא דיתר פוסל, האם יש אפשרות לתקנו על ידי שיחסרו? (4) מה הוא שיעור הלבונה הנצרך ללחם הפנים, ומנין? וכיצד הדין היכא דחוסר או יתר מזה השיעור? והאם אפשר ללמוד את דינו משאר מנחות, ומדוע?

יא. 1) מה הוא סוף זמנם של המנחות, ומנין? ומה דינו של המחשב לאכול, או להקטיר את הקומץ או הלבונה, לאחר זמן זה? ומה הוא השיעור שעליו נאמרו דינים אלו? (2) מה דינו של המחשב גם מחשבת חוץ לזמנו וגם מחשבת חוץ למקומו, והאם יש נפקא מינה בין מחשב בשתי עבודות או בעבודה אחת, ומנין? (3) "יוצא" שנזרק עליו הדם, מה דינו לענין ריצוי, ולענין לקובעו בפיגול ולהוציאו מידי מעילה? והאם ב"חסר" הדין שונה, ומדוע?

יב. 1) מה שינה ר' חייא במתניתא דיריה מלישנא דמתניתין? והאם פליג אמתניתין, ומניין? ואי נימא דלא פליג, מדוע שינה מלישנא דמתניתין?
2) לחם הפנים שנפרס אחד מן הלחמים, או שיצא אחד מן הלחמים או שנטמא, מה דינו של אותו הלחם ושל שאר הלחמים, ומדוע? והאם יש נפקא מינה מתי אירע פסול זה? 3) המחשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול, מה דינו, ומדוע? והאם בגוונא דחישב אף לאכול דבר שדרכו לאכול הדין שונה, ומניין?

יג. 1) המחשב לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית, מה דינו, ומדוע? והאם אפשר ללמוד את דינו מדיוקא דרישא, ומדוע? 2) האם כדי לפגל במחשבה על הקטרת המנחה, בעינן לחשב על כל הניקטרים שבה, ומדוע? והאם תליא הוא בנידון אי מפגלין בחצי מתיר?

יד. 1) האם "מתיר מפגל מתיר"? ומאי חשיב "מתיר מפגל מתיר" (פרט)? 2) האם נתינת הקומץ בכלי, או ליקוט הלבונה מעל הסולת והקטרתה טעונה כהונה, ומדוע (פרט)?

בהצלחה!

תשובות למבחן מנחות ז יג

א. (1) למאן דאמר דאף אם קידש הקומץ בפסול שרי להחזיר, פשיטא דמהני להחזיר הקומץ וליכא למיחש למידי. אבל למאן דאמר דאם קידש אף בן בתירא מודה דאינו יכול להחזיר הקומץ, צריך לומר דמחזירו על דעת לא לקדש, ואליבא דר' יוחנן דאין כלי שרת מקדשין שלא מדעת. ואי איירי במדה טפופה, ניחא בלאו הכי, דיכול להחזיר הקומץ על סמוך לדופני הכלי באופן שיהיה בגודש הכלי ולא יתקדש בקדושת הכלי, ולאחר שהניחו שם יטה הכלי באופן שהקומץ יחזור למקומו כדי שיוכל הכשר לחזור ולקמוץ. ואי נימא דאין מקדשין בכלי שעל גבי קרקע וכסברת אבימי לקמן, איכא למימר דיניח הכלי על הקרקע ויחזיר הקומץ לתוכו דבכהאי גוונא לא חשיב קידוש.

(2) אמרינן בסוגיין דדעת ר' יוחנן שאינן מקדשין אלא מדעת. וכתבו התוס', דמכל מקום יש מקומות דמודה ר' יוחנן דמקדש אפילו שלא מדעת, כגון היכא דהקדיש שמונים חלות לתורתו, דקידשו רק ארבעים אף שאינו מדעתו, הואיל ודעתו לקדש. ועוד כתבו התוס' דאף למאן דאמר דמקדשין שלא מדעת, שלא בזמנם אין מקדשין אלא מדעת.

(3) רב חסדא היה תלמידו של אבימי, כדחזינן דאמר דמכות הרבה קיבל מאבימי על פירושה של השמועה דהכרות שום היתומים ברצופין הוא ל' יום, ובשני וחמישי הוא ס' יום. ומאיך אבימי שכח למנחות והלך ללמוד אצל ר' חסדא תלמידו וכדאמרינן בגמ' דרב נחמן פגע בו בלומדו מנחות אצל ר' חסדא, דסבר דשמא בהכי תתקיים בידו טפי.

(4) אבימי חידש דבעינן לקמוץ מכלי שביד הכהן, וכן מקדשים דווקא בכלי זה, ומשום הכי בעינן שיאחו הכלי ביד ימינו. [ואכן בעינן כמה כהנים למעשה הקמיצה]. ועוד חידש דמקדשין אף בכלי עץ ובכלי שאכתי לא נמשח משום דעבודתו מקדשתו. והקשו דלענין פיגול לא קתני להווא דמגביה הכלי. ותירצו דסדר עבודות קא חשיב. וביאר רש"י דקתני רק לסדר העבודות שכהן אחד עושה.

ב. (1) שאלו את רב ששת האם אפשר לקמוץ מכלי שעל גבי קרקע. והשיב להם דאפשר לקמוץ, דהא חזינן בלחם הפנים שהיו קומצים אותו בלא הגבחתו מן הקרקע, דאי נימא דהיה כהן שמגביהו, אמאי לא תני לה במנינא דכהנים הנכנסים לעבודת הלחם. וכתבו התוס', דלר' חנינא דלא יליף מילתא ממילתא, ליכא להוכיח מלחם הפנים. ועוד אמרינן בסוגיין, דאפשר נמי להוכיח מלחם הפנים דשרי מעיקרא לקדש המנחה בכלי שעל גבי קרקע.

(2) רבא חידש דאין לקדש את הקומץ בכלי שעל גבי קרקע, משום דילפינן לה מדם, דהרי קבלת הקומץ היא כנגד קבלת הדם, וכי היכי דלקבלת הדם בעינן קבלה בכלי שביד הכהן, הוא הדין קבלת הקומץ. וכן חידש, דכי היכי דבדם אין קידוש לחצאין, דהא כתיב "וטבל בדם" ודרשינן מדם עד שיהיה שיעור טבילה לכל ההזאות מעיקרא, הוא הדין לענין קידוש הקומץ דאין אפשרות לקדשו לחצאין. ויתכן דר' אלעזר לקמן דלא יליף מנחה מדם, הוא הדין דפליג על רבא.

(3) בין הזאה להזאה יש לו לקנח אצבעו במזרק, משום דאסור שוב לחזור ולהזות מזה הדם. ומה שנשאר בידו לאחר כל ההזאות, יקנח בגופה של פרה, משום דבעו שריפה עם הפרה, ואינו יכול לקנח ההזאות בגופה של פרה משום דאינה לפניו, אי נמי משום נימין.

ג. (1) שיעורה הוא עשירית האיפה. ודעת ר' יוחנן דכיון דכתיב "מנחה מחציתה" ילפינן דבעינן להקדישה שיעור שלם ואף דאת ההקטרה עושים לחצאין. ודעת ר' אלעזר דהאי קרא אהבאה מביתו קאי, אבל להקדיש שפיר מהני אפילו לחצאין. וכתבו התוס' בע"ב דאף ר' אלעזר מודה דלמצוה בעינן לקדש לכולהו. והקשתה הגמ' אליבא דר' אלעזר דסבר בדם דאי אפשר לקבלו לחצאין, אמאי לא נילף אף למנחת חביתין. וכתבו התוס' דאף דאיכא טעמא משום דהקטרתו לחצאין, הא אף בדם הזאתו היא לחצאין ואפילו הכי בעינן לקדש מעיקרא שיעור שלם. ועוד כתבו התוס' דר' אלעזר כלל לא סמיך אהא דמהני להקטירו לחצאין. ותירצו, דר' אלעזר לא יליף מנחה מדם.

(2) כתבו התוס' בתירוץ אחד דלר' אלעזר דסבירא ליה דבמנחת חביתין מהני לקדש לחצאין, הוא הדין דילפינן מינה לשאר המנחות. אבל לר' יוחנן דאף במנחת חביתין לא מהני, כל שכן דאף בשאר מנחות לא מהני. אמנם אמרינן, דהיכא דדעתו להוסיף, סבירא ליה לר' יוחנן דמהני קידוש אפילו לחצאין, כדחזינן בכלי שרת דכתיב מלאים ואמרינן דאם דעתו להוסיף שאני. אבל לרב לא מהני אפילו דעתו להוסיף.

(3) מזהא דאמר ר' אלעזר דמהני לקמוץ אפילו בהיכל משום דילפינן מקמיצת שתי הלחם, מוכח דסבר דילפינן מנחה ממנחה. והקשו לר' אלעזר מזהא דאמר גבי לחם הפנים דאם הגיע זמנו להתפרק, חשיב כמפורק ואם נפרס הלחם מקטיר עליו את הבזיכין, ואמאי לא יליף ממנחה שחסרה קודם קמיצה דאין מקטיר הקומץ. ותירצו, דשאני לחם הפנים דקומצה כבר מבורר. ומזהא דאמר ר' יוחנן דשרי לשחוט שלמים בהיכל דילפינן לה קל וחומר מחצר אוהל מועד מוכח דסבר דילפינן מנחה מדם. והקשו עליו מהא דאמר דהמקדש מנחה לחצאין ודעתו להוסיף קדשה, ואף דבבביתין סבירא ליה דאינו קדוש. ותירצו, דדעתו להוסיף שאני.

(4) מזהא דאמר רב שאפשר לקדש מנחה בלא שמן כיון שמצינו הכי במנחת חוטא, וכן אפשר לקדש בלא לבונה כדמצינו במנחת נסכים, וכן אפשר שמן לבד כלוג שמן, ולבונה לבד כדחזינן בבזיכין לחם הפנים, מוכח דסבר דילפינן מילתא ממילתא. וכיון דאמר דהמקדש לחצאין לא מהני אף דעתו להוסיף, על כרחך דלענין חביתין כר' יוחנן סבירא ליה דלא מהני לחצאין, דאי לאו הכי, אמאי לא נילף מחביתין דלכל הפחות בדעתו להוסיף יהני קידושו.

ד. (1) היתה מדה של עשרון ומדה של חצי עשרון, דעשרון משמש לכל המנחות, וחצי עשרון משמש למדידת חצי עשרון של מנחת חביתין. לדעת ר' מאיר היו ב' מדות של עשרון, אחת מחוקה לצורך מנחת חביתין, ואחד גדושה לצורך שאר המנחות. ואליבא דרבי דמהני קידוש אפילו סולת גרידא, אתי שפיר אמאי קידשום. אבל לר' חנינא דסבר דלא מהני לקדש סולת גרידא. מה דקידשו את העשרון הוא משום מנחת חוטא. ומה דקידשו את החצי עשרון, כתבו התוס' דקידשהו רק משום דאחר דכבר התקדשה כל המנחה בבסיסא, גנאי הוא להוציאה למדידה בכלי חול. ומה שקידשו את העשרון המחוק שאינו משמש למנחת חוטא, הוא משום דשמא יבוא למדוד למנחת חוטא.

(2) דעתו של שמואל דאף דאמרינן דכלי לח אינם מקדשים יבש, הני מילי בכלי מדה אבל בכלים שאינן של מדה שפיר מהני, דהא כתיב גבי מנחת הנשיאים שהביאו את מנחתם במזרק שמשמש להם. ואמרינן דאף דהמנחה היתה בלולה בשמן, מכל מקום יש מקומות שאין השמן הגיע לשם ואפילו הכי מהני לקדשו. אי נמי, מנחה לגבי דם כיבש דמי. ואמרינן דעל כרחך דסבר כרב דמהני לקדש אפילו סולת גרידא. וברש"י מבואר דההראיה היא מהא דמהני לקדש הקרטין היבשים, ושפיר יהני לקדש אפילו כלל שמן. והתוס' כתבו, דמהא דמהני לקדש אפילו שאינו ראוי לו כיון דסוף סוף ראוי להתקדש בכלי אחר, הוא הדין דמהני לקדש יבש כיון דיש איזה אופן דמהני לקדשו. אי נמי, מהא דיליף דורות מנשיאים הוא הדין דילפינן שאר מנחות ממנחת חוטא. אי נמי, דמשמע דשמואל איירי אף במנחת חוטא דאין בה שמן, וכי היכי דיליף מנחת חוטא ממנחת הנשיאים, הוא הדין נילף מנחת נסכים ממנחת חוטא.

3) דעת ר' אלעזר דיכול לקמוץ אפילו בהיכל כדחזינן בסילוק בויכין. ומסקינן דאף דכתיב בקרא "וקמץ משם" ודרשינן דהוא ממקום שרגלי הור עומדות שם והיינו אחד עשר שבמזרח, האי קרא לאו למעוטי היכל, אלא לרבות כל העזרה דלא נימא דבעינן קמיצה דווקא בקרן מערבית דרומית שבה היה מגיש.

ה. 1) לא נפסלו ביוצא, משום דאם באהל מועד שהוא הטפל לא נפסלו, כל שכן שבהיכל שהוא העיקר לא יפסלו. וכן בשעת הדחק שרי לאכול שם, אבל לאו מהאי טעמא, משום דאין אדם אוכל במקום רבו, ואדרבה דווקא בטפל הותר לו, אלא משום דכתיב "בקדש הקדשים תאכלנו".

2) לדעת ר' יוחנן כל היכא דבעינן לקדשו בכלי שרת, אף יש דין לעשותו בפנים. ואף שהיא עבודה דלא מעכבא. ודעת ריש לקיש דתליא בהא דנעשית על ידי כהן, אבל כל היכא דלא בעינן כהן, כגון עבודת הבלילה דמנחות, אף אינה טעונה פנים. ושחיטה אף דאינה טעונה כהן, מכל מקום טעונה פנים, או משום דהקבלה בעינן שתהיה בפנים דהיא נעשית רק על ידי כהן. אי נמי, דשאני עבודת הדם דחמירי טפי, ומשום הכי בעי בפנים. ולענין פסול יוצא, הסיקו התוס' דרק לאחר שקרבו מתיריו יש לו פסול יוצא. והיכא דאין מתירי, משיקדש בכלי. אבל בשם רש"י הביאו דכל שהוקדש בכלי שרת יש לו פסול יוצא.

3) לוג שמן של מצורע שחסר לאחר הנתינה בכלי, יחזור וימלאנו מביתו, אבל אם כבר יצק על כפו אינו יכול למלאותו. והתוס' הביאו דדעת ר' שמעון דאפילו לאחר היצקה על כפו יכול למלאות, אבל לאחר הנתינה על המצורע אינו יכול למלאות. ועוד כתבו, דהיכא דהיצקה או הנתינה היו בפסול, כולי עלמא מודו דיכול למלאות. ולענין מנחה, דעת ר' יוחנן דכל שלא קמצה יכול למלאותה מביתו וכלוג שמן, משום דאינו נקבע בשם מנחה אלא בשעת הקמיצה. ודעת ריש לקיש דכבר בכלי נקבע עליו שם מנחה וכל שחסר הוא פסול ואינו יכול למלאות מביתו.

ו. 1) לענין זבחים נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע, דר' אליעזר יליף מדכתיב "ועשית עולתיך הבשר והדם" דהבשר לבד והדם לבד, ובכל גונו יש להתיר לזרוק את הדם ואפילו אין בשר. אבל ר' יהושע יליף דאם אין בשר אין דם, ואם נטמא כל הבשר או אבד אינו זורק את הדם. אבל אף לדידיה סגי בשירור של כזית בשר, או כזית מן החלב, כדכתיב "וזרק הכהן את הדם וגו'" והקטיר את החלב ומשמע דחלב אף שאין בשר. ואין לצרף כזית מאכילת אדם ואכילת מזבח. ובעולה דהכל כליל שפיר יש לצרף בשר עם חלב. ומנחת הנסכים לא מהניא להתיר לזרוק את הדם מפני שאינה מן הזבח. ולענין מנחה, אליבא דר' אליעזר נמי לא בעינן שיריים, ואפילו חסרו כולם יכול להקטיר. ולר' יהושע אף במנחה בעינן שיהיו שיריים. אמנם נחלקו בהא ר' יוחנן וריש לקיש, דר' יוחנן סבר דאף במנחה סגי בשיריים של כזית. וריש לקיש יליף מדכתיב "מן המנחה" דבעינן שיקטיר ממנחה שלימה ולא משחסרה. ומסקינן דאין נפקא מינה לשיטתו בין מנחת יחיד למנחת ציבור, ואף דאשכחן דטומאה הותרה בציבור, דהא מי לא עסקינן אף במנחת ציבור כגון העומר, והיינו טעמא דכשר' יוחנן הקשה לריש לקיש מלחם הפנים דחזינן דמהני שיריים שחסרו להקטיר הלבונה, אישתיק. ואמרינן דהוא משום דהוי כבעל מום דפסול אף בציבור.

2) אמרינן דאף לר' יוחנן אסורים הם באכילה, כמבואר בלחם הפנים. וילפינן לה מדאיכא תרי קראי למעט "חסרה", ועל כרחך דחד קרא אתי לשיריים שחסרו קודם קמיצה, וחד קרא לאסור שיריים שחסרו לאחר קמיצה באכילה. וזעירי יליף לה מדכתיב "והנותרת" ודרשינן ולא הנותרת מן הנותרת. ור' ינאי יליף לה מדכתיב "מן המנחה", דדווקא שיריים שנותרו מן המנחה השלימה יאכלו. ורש"י בפירוש אחד כתב, דר' ינאי לחלוק אתא, דסגי בהא דפעם היתה שלימה. וכתבו התוס' דאף דבטומאה בזבחים לא התירו לזרוק את הדם, הכא שאני משום דהאי פסול דחסרון לא אשכחן בזבח.

3) הקמיצה נעשית ביד ימין. ולר' זירא ילפינן לה מדכתיב במצורע ד' פעמים "שמאלית". וביאר רש"י, דמחד קרא הוי אמינא לגופא דרק שמאל פסול. והשמאלית השנית אתי ללמד לעלמא דהיכא דכתיב "כף או יד" שמאל פסול. והשמאלית השלישית אתי לאפוקי שלא נימא דהני תרי שמאלית הוי כאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. אבל אכתי לא סגי משום דאיכא למימר דכתב שמאלית יתירא ללמד לעלמא דכשר נמי בשמאל, ולהכי כתב תו שמאלית. ולר' זירא ילפינן מדכתיב ימנית יתירא גבי שמן דמצורע דהא ידעינן לה כבר מדם, ועל כרחך דאתי ללמד גזירה שוה דכל היכא דכתיב יד או כף היינו ימין. ולדעת רבה בר בר חנה ילפינן לה מהא דכתיב כהונה, דכל היכא דכתיב כהונה בעינן ימין דילפינן לה ממצורע. [אמנם אינו לר' שמעון דהצריך אצבע עם הכהונה].

ז. 1) לרש"י הקושיה היא מהא דכבר כתיב בשמן דמצורע על מקום דם האשם, ואמאי הוצרכו לפרט "על בוהן ידו הימנית". וכתבו התוס' דהיה יכול להקשות אף מתנוך, אלא דכיון דר' זירא דרש לכפי דכתיב גבי כהן, הקשה לו ר' ירמיה מיד דכתיב גבי מצורע. ולתוס' הקושיה היא אף על ימנית דכתיב בדם, דכיון דאמר ר' זירא דכף היינו ימנית, הוא הדין דיד דמצורע היא ימין. והיינו דהקשו דווקא מיד ולא מתנוך. ותיצרו דחד אתי להכשיר צידי הבוהן. ולרש"י הוא מדכתיב "על" דכל על היינו סמוך. ולתוס' הוא משום דימין מיתרא. ותו על בוהן למעט צידי צדדים.

2) רש"י ביאר דסגי בחד קרא לאורי דבעינן על מקום הדם. והתוס' ביארו דבעינן להני תרי קראי כדי לקבוע המקום, אבל אמאי שינו הלשון. ותיצרו, דעל דם האשם אתי למימר דאינו חוצץ בפני השמן, ועל מקום אתי למימר דאף אם נתקנה הדם יש ליתן השמן על מקום הדם.

3) לרבא ילפינן מימין לגופיה דהוא ימין, ועוד ימין אתי ללמד לעלמא דכל היכא דכתיב "יד" היינו ימין. ומאי דכתיב תו תרי ימין בעני כתב רש"י דהוא משום פרשה שנשנית. והכריחו לבאר הכי, דאי לאו הכי תקשי "ימין" למה לי, הא כבר ילפינן לה משמאלית דכף. ומאי דכתיב ד' שמאלית, תרי שמאלית אתי חד לגופיה וחד למימר דהאי שמאלית דווקא, ולא נימא דכיון דהכשיר שמאל כל שכן שימין כשר בה, ותו תרי שמאלית אתי לדבר שנתחדש בפרשה, והיינו קרבן עולה ויורד דעני.

4) קבלת הדם לתנא קמא טעונה ימין דהא הוי דבר המעכב כפרה, וסגי דכתיב או אצבע או כהונה כדי ללמוד ממצורע דהוא ימין. אבל לר' שמעון הוא בשמאל, דלדידיה כל היכא דכתיב "כהן" אכתי אינו ימין אלא אם יכתב בו אף אצבע. והולכת איברים כולי עלמא מודו דאף בשמאל, דכיון דאינו מעכב כפרה [וביאר רש"י דהא יכול לשחוטו סמוך למזבח], לא דרשינן בה ימין מדכתיב אצבע או כהונה.

ח. 1) בסוגיין מבואר דזריקה תליא בפלוגתא דר' שמעון ורבנן, דלרבנן דסגי בכהן כדי להצריך ימין, אף בזריקה בעינן ימין. ולר' שמעון דלא סגי בכהונה בלא אצבע, אף הזריקה אינה טעונה ימין. ומסקינן דבברייתא אשכחן להדיא דפליג. והתוס' כתבו בשם ר"ת, דבזריקה אף ר' שמעון מודה דטעונה ימין, דאף דלא כתיב ביה אצבע, מכל מקום הא ילפינן לה בהיקשא דזאת התורה דהוקשו כולהו לחטאת דכתיב בה "אצבע". והוסיפו, דלא אשכחן כהאי ברייתא בשום דוכתי. אמנם הסיקו התוס' דעל כרחך דלר' שמעון זריקה היא בשמאל, דהא אמר גבי מנחה דאם רצה לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם, ועל כרחך דהיינו זריקת הדם, דאילו בקבלה לא בעינן למילף

מאשם דהא אף בחטאת לא בעי ימין לשיטתו. [אמנם רש"י כתב דבאשם דהוכשר שמאל היינו כפי הכהן גבי שמו של מצורע]. ולענין מליקה כתבו התוס' דלר' שמעון לא בעי ימין, ואף דהוקשה עולת העוף לחטאת בהמה, לענין מליקה שהיא דומיא דשחיטה לא הוקשה. אי נמי, דבחטאת גופיה לא ידעינן אלא מדכתיב "אצבע" ודבר הלמד בגזירה שוה אינו חוזר ומלמד בהיקש לשיטתו.

(2) לדעת ר' שמעון הקמיצה נעשית בשמאל. ולרש"י ילפינן לה מדהוקשה מנחה לחטאת ואשם דהיכא דמעשיה ביד בעינן ימין וכחטאת, ורק היכא דמעשיה בכלי שרי אף בשמאל. [והתוס' כתבו דהכי הוא למסקנא, אבל בסלקא דעתין איכא למימר דבגזירה שוה דיד יד נפקא]. ולענין קומץ דמנחת חוטא בעינן ילפותא נוספת, דהא אמר ר' שמעון דהתורה לא רצתה שיהיה קרבנו מהודר ולהכי לא הצריכתו שמן ולבונה, וילפינן לה בגזירה שוה דיד יד.

(3) מקדשים ביד ימין. וילפינן לה בגזירה שוה דיד יד. אבל לר' שמעון, אף למאן דאמר דבעינן קידוש לשיטתו, מכל מקום סגי בשמאל. ולרש"י היינו משום דילפינן לה מהא דהוקש לאשם דמעשה כלי לא טעון ימין. והתוס' הקשו דהא האי ילפותא על הקטרה קאי ולא על קידוש הקומץ שנקמץ בידו. ומשום הכי ביארו, דילפינן לה מהא דאפילו בקבלת הדם לא הצריך ימין.

ט. (1) הוזכר באופן דיש בקומץ צרור או מלח או לבונה. ולא תני להו גבי שיריים, משום דאין רגילות לעשותה מעשרון מצומצם. ואמרינן בסוגיין דכולהו איצטריך, דאם היה קתני רק צרור הוא אמינא דדוקא צרור דאינו מין הקטרה פוסל, אבל מלח שהוא בר הקטרה דהא מולחים אף את הקומץ, יצטרף ולא יחשב חסר. ואי תני מלח הוא אמינא דכיון דאכתי לא הוקבע למנחה פוסל הוא, אבל לבונה שכבר הוקבעה עם המנחה לא תפסול, קמשמע לן דאפילו הכי פוסל. ואמרינן, דכל דנמצאים בתוך ידו, יש לפסול משום חציצה, דהא חוצץ בין הקמח לידו. אי נמי, נראה כשתי קומצין (רש"י).

(2) הקמיצה נעשית בשלש אצבעות קמיצה אמה ואצבע. דלחכי נקראת הקמיצה קמיצה משום דבה מתחילין לקמוץ. ובורתו ובגודלו מוחק השיריים שלא יהיה הקומץ יתר, דהא כתיב "בקומצו" וכתיב "מלא קומצו" והיינו לא יתר ולא חסר. ובעינן לחפות את שלושת האצבעות קרוב לפס ידו ויכניס בזה האופן לביסא עד שיכנס הקמח לבין אצבעותיו לפס ידו. ואיבעיא לן בגוונא שקמץ רק בראשי אצבעותיו, או קמץ מן הצדדים, ולפירוש אחד ברש"י היינו דמניח ידו בתוך הסולת באופן שיכנס הסולת לידו מצידו, ולפירוש ב' איירי בקומץ מצידו הכלי ולא מאמצעותו. וכן בגוונא שקמץ מלמטה למעלה, ולרש"י היינו שהכניס אצבעותיו עד שהביא הסולת לכיון פס ידו. ואמרינן בסוגיין דבמחבת ומרחשת היא מעבודה קשה שבמקדש, דהא כיון דקומצן רק לאחר אפייתן ופתיחתן, הרי עולה יותר משיעור קומץ וצריך למוחקו ולהעמידו על מידתו המדויקת על ידי זרתו וגודלו. וכתבו התוס', דלמאן דאמר דמחזירין לסולתן לא אשכחן דהוי עבודה קשה.

(3) רב פפא הסתפק האם סגי לקדש באופן שידבק הקומץ בצידי הכלי, ושורש הספק הוא האם סגי שיהיה "בתוכו" או דבעינן "הנחה בתוכו". ומר בר רב אשי הסתפק האם מהני ליתנו בבית קיבול שיש מאחורי הכלי, האם שפיר חשיב הנחה בתוכו, או דבעינן כתיקונו.

(4) בעינן לוג שמן לעשרון מנחה. ואם חיסר שמנה פסול. וילפינן לה מדכתיב "משמנה". ומבואר במתניתין דהוא הדין אם ריבה שמנה פסול. ומסקינן בגמ' דאפילו בשמן שאינו קדוש איכא פסול, וכדחזינן באיסור נתינת שמן במנחת חוטא דמשכחת לה רק בנתינת שמן חולין או בשמן דחברתה. ודעת ר' אליעזר דאף שמן שהופרש לשמה פוסל, והיינו דכתיב "ריבה שמנה". ולרש"י מסקנת סוגיין דכל שהוא שמן נמי פוסל.

י. (1) לכתחילה בעינן קומץ, דילפינן לה בגזירה שוה דהרמה הרמה מקומץ המנחה. והתוס' כתבו דהוא היקש, וכולי עלמא מודו דבשעת קמיצה בעינן לזה השיעור. ולדעת תנא דמתניתין, כל דחסר מזה השיעור בשעת ההקטרה הרי הוא פסול. וילפינן לה מדכתיב "ואת כל הלבונה אשר על המנחה". ולדעת ר' יהודה סגי שישאר ממנו שתי קרטיין, דמדכתיב "כל המנחה" משמע כל שהוא דהיינו קורט, וכיון דכתיב "את" ילפינן לעוד קורט. ולדעת ר' שמעון ילפינן מדכתיב "כל" לקורט אחד, ו"את" לא דריש. וכתבו התוס' דאף דהכא דרש ר' יהודה "כל" לכל שהוא, דאילו ממנחה משמע כולה, אינו ראייה דאף לענין כיסוי הדם נדרוש דדמו משמע כל שהוא, ואף דר' יהודה הכי סבר, מכל מקום אינו ראייה לדינא.

(2) לענין מתנדב לבונה איכא מאן דאמר דכולי עלמא מודו דחסר כל שהוא פסול, דהא לא כתיב בה "ואת כל הלבונה אשר על המנחה".

(3) במתניתין לא קתני דריבה פסול. אמנם בברייתא מבואר דפסול, ומסקינן דשאני היכא דהפריש ב' קמצים להיכא דלא הפריש ב' קמצים. וברש"י הביא ב' ביאורים, או דדווקא בהפריש לה ב' קמצים נפסלת ביתר משום דריבה יותר מדאי. ובגוונא דחסר קודם הקמיצה וודאי דיהיב, אבל אם חסר לאחר הקמיצה הא כבר נקבע בפסול ואין לו תקנה. או, דאדרבה היכא דהפריש לה שתי קמצים, כיון דכל אחד ראוי בפני עצמו אינו פסול. ולביאור זה, היכא דאבדו יש לו דין חסר כהיכי דיש דין חסר מן הקומץ.

(4) בלחם הפנים בעינן קומץ לכל סדר. וכתבו התוס' דילפינן לה בגזירה שוה דאזכרה אזכרה. ואף בהו יש דין חסר. אבל אין ללומדו משאר מנחות, משום דהוי אמינא דכיון דאינו מעורב עם הלחם דמי למתנדב לבונה ולא קרינן בה "אשר על המנחה". וכן נאמר בו הדין יתר, ואף בהא מחלקים בין אבד קודם סילוק לאחר סילוק, אמנם ממנחה לא הוי ילפינן לה משום דיש לומר דלא תליא בסילוק אלא בהגיע זמנו להסתלק.

יא. (1) המנחות נאכלות רק ליום ולילה, וכתב רש"י דילפינן לה מדהוקשו לחטאת ואשם, דבחטאת ואשם ילפינן מדכתיב "על זבח תודת שלמיו" דנאכלים רק ליום ולילה. ואם חישב לאכול כזית מן השיריים לאחר זה הזמן, הרי הוא פיגול וחייבים עליו כרת. וכן אם חישב להקטיר קומץ חוץ לזמנו, חייב. אמנם דעת ר' אליעזר לקמן דרק אם חישב להקטיר קומץ שלם בחוץ יש לחייבו. וכן אם חישב להקטיר הלבונה חוץ לזמנו חייב. וכתב רש"י דלתנא דמתניתין ליכא שיעור בלבונה ואפילו בכל שהוא חייב.

(2) לדעת תנא קמא אינו חייב משום פיגול, וליכא נפקא מינה אם הוא בעבודה אחת או בשתי עבודות וכמבואר להדיא במתניתין. אבל דעת ר' יהודה דלעולם אולינן בתר המחשבה הראשונה. וכתב רש"י דר' יהודה איירי אף בעבודה אחת, דאי לאו דלר' יהודה איצטריך האי בבא דחישב ב' מחשבות בעבודה אחת, למאי איצטריך.

(3) לענין ריצוי, דעת ר' אליעזר בפסחים דמרצה אפילו לכתחילה. ודעת ר' יהושע דלכתחילה אין לזרוק הדם, אבל בדיעבד אם זרק הורצה. ולענין לקובעו בפיגול ולפוטרו ממעילה, דעת ר' עקיבא דמועלת הזריקה לענין יוצא, משום דפסולו משום דבר אחר הוא. ונחלקו במעילה האם איירי רק בגוונא דלא יצא כולו, או דאף ביצא כולו מהני. ודעת ר' אליעזר דאין זריקה מועלת ליוצא. ולענין "חסר", דעת רב הונא דכולי עלמא מודו דאין הזריקה מועלת לו, משום דחסר הוי פסול בגופו. ודעת רבא, דכולי עלמא מודו דמהני זריקה לחסר, משום דסוף סוף איתנהו בפנים. אמנם לבסוף הדר ביה. ואביי הסיק דלכל הפחות אליבא דר' עקיבא דמועלת לענין יוצא, הוא הדין דמועלת לענין טמא.

יב. (1) ר' חייא לא תני בברייתא דידיה או "כזית" לא בקומץ ולא בשיריים, לא בפיגול ולא בפסול. ודעת רבא [למאי דסבר מעיקרא], דר' חייא לא פליג אסתמא דרבי, והא דשינה לשונו, משום דסבר דמאי דתני ב"זה הכלל" כזית, היינו היכא דחסרו השיריים ועמדו על כזית, וכיון דלענין קמץ לא מתני ליה כזית, דהרי קומץ שחסר לכולי עלמא לאו מנחה הוא וליכא פיגול, לא תני ליה בכלה מתניתא. אמנם אביי סבר, דר' חייא פליג אמתניתין, וסבר דאין חייבים על הקטרת כזית מן הקומץ, ומתניתא דידיה איירי במנחת חוטא, דאילו בשאר מנחות דיש בהו לבונה, אף בלבונה בעינן כדי לפגלה, ומאי דתני לבונה היינו לבונת לחם הפנים.

(2) היכא דאחד הלחמים נפרס, ילפינן מדכתיב "קודש קדשים הוא" דכל הלחמים נפסלו, ומבואר בגמ' דהיינו אף לענין שלא נקבע בפיגול ולא יצא מידי מעילה, ומסקנת התוס' דהוא משום דילפינן לה מקרא, או מהא גופא דהחמיר עליה הכתוב דאפילו לחם אחד פוסל את כולם. ועוד כתבו התוס', דעל כרחק איירי לאחר פירוק, דאי קודם פירוק, הא הוי כשיריים שחסרו קודם קמיצה דכולי עלמא מודו דנפסלו. ולענין יוצא, תליא בפלוגתת ר' עקיבא ור' אליעזר, דלר' עקיבא אותו הלחם נפסל, אבל שאר הלחמים לא נפסלו. ולדעת ר' אליעזר דאין זריקה מועלת ליוצא, וודאי דכולם אסורים. ולענין טומאה, אותה שנטמאת וודאי דפסולה, אבל על השאר איכא ריצוי ציץ.

(3) דבר שאין דרכו לאכול לא חשיבא מחשבה, וכתב רש"י במתניתין דהוא משום דבטלה דעתו. ומבואר בסוגיין דלא יהני אפילו אם חישב עליו לאכול אף דבר שדרכו לאכול, והיינו דתני רישא דמתניתין דבעינן דווקא דבר שדרכו לאכול. אמנם דעת ר' אליעזר דמחשבין מאכילת מזבח לאכילת אדם.

יג. (1) אינו מצטרף, משום דאין מצרפין אכילת אדם ואכילת מזבח. ומסקינן בגמ', דאף דלכאורה יש ללמוד את דינו מדיוקא דרישא, דאם חישב לאכול חצי זית שיריים וחצי זית קומץ למחר אין מצטרפין, כל שכן דאכילת מזבח ואכילת אדם לא מצטרפי, אפילו הכי אי לאו מתניתין הוי אמינא, דאדרבה היכא דחישב על אכילת אדם ועל אכילת מזבח, כיון דכל אחד הוא כאורחיה, שפ"ר יש לצרפים. (2) לדעת ר' יוסי במתניתין, אם חישב על הקומץ לבדו להקטירו חוץ לזמנו, שפיר הוי פיגול. אבל אם יחשב על הלבונה גרידא, לא יהיה בו פיגול, אבל מכל מקום פסול איכא [ולהלן בגמ' אמרינן דהוא משום גזירה]. ולדעת חכמים במתניתין, סגי לחשב על הלבונה גרידא. ומסקינן דלא תליא בפלוגתא אי מפגלין בחצי מתיר. משום דהאי פלוגתא איירי בגוונא דמחשב בעשיית אחד מן המתירים. אבל הכא שמחשב בקומץ, כיון דהוי עבודה שלמה, שפיר מהני ביה מחשבה אף על חצי דבר. (תוס' כאן, ורש"י לקמן).

יד. (1) מסקינן דכולי עלמא מודו דאין מתיר מפגל מתיר. אמנם נחלקו ר' יוסי ורבנן בגדר הדבר. דלר' יוסי מחשבה על הלבונה בשעת הקמיצה חשיבא מתיר מפגל מתיר, משום דכל אחד מתיר הוא בפני עצמו, ולא דמי לדם ואימורים, דהדם גופיה מתיר את האימורים, ולהכי לא חשיבי האימורין כעוד מתיר נוסף לדם. ולדעת רבנן, אם לא נקבע בחד מנא, שפיר קרינן ביה מתיר מפגל מתיר ולא מהני לפגלו. אבל היכא דלא התקדש בכלי אחד, כגון כבשי עצרת, אף לדידהו אין מחשבה באחת מן הכבשים מהני לחבירו, כיון דמתירים הם ביחד.

(2) נתינת הקומץ בכלי כולי עלמא מודו דחשיבה עבודה להצריכה כהונה. ואמרינן בגמ' דהוא משום דדמי לקבלה. ובריש סוגיין אמרינן, דעיקר הכוונה היא משום דהוי עבודה נצרכת ומשום הכי מפגלין בה. ובסוף סוגיין אמרינן, דממש דומה הוא לקבלה, דתרוויהו הענין הוא לקדשו בכלי, ואין נפקא מינה כיצד הגיע לכלי, מאיליו או על ידי נתינת אדם. ולענין ליקוט הלבונה. דעת ר' ירמיה דדמי להולכה ובעי כהן. וביאר רש"י דהוא משום דמקרבו אצל כהן, והיינו למאן דאמר הולכה ברגל שמיה הולכה. אמנם דחינן דווקא נתינה בכלי בעי כהונה משום דדמי ממש לקבלה, אבל ליקוט הלבונה דלא דמי ממש להילוך, איכא למימר דלא בעי כהונה.